

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen
küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 forinttal fizet-
hetnek elő, féléves előfizetés el nem fo-
gadtaték.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához

czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad
felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Aron, Baró Josika Samuel, Szabó Samuel, Vörös Sándor
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: A kisbirtokosok és a gazdaság-vezetés. Ür-
mössy Lajos. — A takarmányrépa téli eltartásáról. Szent-
Királyi Arpád. — A sárkányi kiállítás. G. S. — Regaleügyi
mozgalmak. — Kérő szó az erdélyi részek szőlőbirtokosaihoz.
Szentgyörgyi Lajos. — A gyümölcsfák őszi ültetése. —
A magyar jelzáloghitelbank működése. — A bor erjedése. — Gyü-
mölcsészeti értesítés. Bereczki Máté. — Rózsa-oljtrányok meg-
oltalmazása. — Kigyóhagyma kiirtása. — Szőlőtermés eladás. —
Piaczi árak. — Hirdetés.

A kisbirtokosok és a gazdaság-vezetés.

Két nagy akadálya van nálunk a mezőgazdaság-inten-
zív fejlődésének: Az egyik a forgó tőke, a másik a kellő
képzettség s az üzleti szellem hiánya. Mai napság igen bajos máról holnapra gazdálkodni,
kivált minthogy a siker csaknem egyedül a természet, az
idő szeszélyétől van függővé téve. Ily körülmények közt a
leggondosabb, a legtakarékosabb gazda is csak akkor prosperálhat,
ha a kedvező időjárás gazdag természettel áldja meg
munkálkodását. Hogy azonban lehetőleg függetlenítse ma-
gát a természettől, hogy talajának megjavítása által fokozza
annak termőképességét, hogy különböző gazdasági ipar-
ágaknak a gazdasági üzem keretébe való beillesztése által
nyers terményeinek jobb értékesítését s a mellék-termények
felhasználását lehetővé tegye: mind erre csak úgy volna
képes, ha rendelkeznék a megfelelő forgó tő-
kével s nem lenne kénytelen — mint sokan most teszik,
— előre eladni a sokszor még bizonytalan
termést, hogy azzal maga és gazdasága szük-
ségleit fedezze.

Mezei gazdaságunk fejlesztése szempontjából első-
rendű fontossággal bír tehát a gazdasági beruházások és
üzleti tőke céljaira szükséges oly földhitel megterem-
tése, a mely könnyen hozzáférhető, olcsó legyen ugyan, de
csak oly megszorítással adassék: ha a jelzett cé-
lokra való felhasználása kellőképp biztosít-
tatik. Addig, a mig ily hitel-forrás nem áll a gazdaközön-

ség rendelkezésére, hiába beszélünk talajjavításról, okszerű
gazdálkodásról és gazdasági iparról; mert mindez legfeljebb
csak szűk körben verhet gyökeret s korántsem honosulhat
meg oly általánosan, a mint az kívánatos.

Az olcsó földhitel azonban önmagában véve még tel-
jességgel nem elegendő arra, hogy behozzuk mezei gazda-
ságunkba ama helyes arányokat, a melyektől egyedül vár-
hatjuk közzgazdasági viszonyaink életerős föllendülését. Kellő
szakképzettség és megfelelő üzleti szellem azon
tényezők, a melyek nélkül a földhitel productiv kihasználá-
sa nem remélhető. A gazdának — még inkább mint a jó
papnak — folyvást tanulnia kell. Először alaposan és rész-
letesen meg kell ismernie birtoka talaj- és éghajlati visz-
onyait, hogy azokhoz alkalmazhassa gazdálkodási rendszerét,
folyton éber figyelemmel kell kísélnie a gazdasági tudomá-
ny haladását, hogy az újabb vívmányokat saját előnyére
értékesítse és saját magának is — birtoka terjedelméhez mért
— rendszeres kísérleteket kell tennie, s ezeken felül gon-
dosan tanulmányozni s állandóan éber figyelemmel kísélni
az üzleti viszonyokat, a piaci szükségleteket, hogy terme-
lését és terményeinek értékesítését azokhoz szabva, gaz-
dálkodása minden irányban öntudatos és a viszonyoknak
leginkább megfelelő legyen. Ily eljárás mellett gyümölcsöző
lesz rá nézve a hitel, melyet igénybe vesz s ha egyszer az
olcsó földhitel a kellő szakképzettséggel és üzleti szellem-
mel egyesül, meg lesz vetve az alapja egy egészséges és
fejlődésképes gazdasági üzemnek, a mely elengedhetetlen
feltétele közzgazdasági viszonyaink rég óhajtott fellendü-
lésének.

Az eddigi gazdálkodási móddal lehetetlen, hogy a
birtokosság a mindenfelől rázuhanó terheket elviselni ké-
pes legyen! Ime csak nagyjában említsünk néhányat fel,
mint melyben a társadalmi uton való adóztatás nem szere-
pel, sem a maga családja fenntartására irányuló kiadá-

sok, s mégis elég tekintélyes kiadási rovat arra, hogy gondolkodóba ejtsen mindenkit, valjon primitív gazdaság üzésével, elbirhatja-e mindezen terhek viselését a birtokos osztály?

1. Alig foly le „vagyon osztozás“, mely ne járna teherrel, mert a részek közt a kiegyenlítést többnyire ugy eszközlik, hogy a ki többet kap, tartozik testvérét készpénzben kifizetni.

2. Balesetek és szerencsétlenségek, perek elvesztése stb.

3. Állami adók és illetékek behajtása.

4. Községi, egyházi adók.

E négy kiszakított tétel már oly rovat, minek hordozása alól a birtokosság ki nem bujhat. Pedig hol van még a másnemű kiadás rovata! okszerti gazdálkodás nélkül, ma már a birtokos osztály nem existálhat.

De ugyanez hangsulyozandó a népre is, — épp ezért minden oly akadály elhárítandó, a mely utjában áll a nép gazdasági tanulhatásának. Ez osztály akkora kontingenssel van képviselve a földbirtokon, hogy minden utat el kell követnünk, miszerint a helyes gazdaság vezetésébe őket is bevezessük. A hogyan most van, az nem elégséges arra, hogy e téren többet ne tehetnénk.

Van hazánkban 4,520,000 földmivelő s 2,087,491 volt Magyarországon és Erdélyben az 1—15 holdnyi földbirtokok száma 1873 évben. Ha a családot, szaporodás nem mutatkozváu, 4 taggal számítjuk, mintegy 7—8 millió ember élt az ilyen kis paraszttelkek után, vagyis az ország lakóinak több mint fele része. Ennyi nép sorsáról van szó. Ennyi nép jövőjéről. Mert az kétségbevonhatlan tény: hogy ezen gazda osztály általános eladósodottságának s fokozatos pusztulásának csiráját — főleg elmaradottságában kell keresnünk. Ha tekintetbe vesszük azon nagy nemzeti kincset, mely ezen néposztály kezei között van — s ha számításba vesszük ezen nagy nemzeti vagyon értelmetlen, hiányos kezeléséből eredő óriási jövedelem-csökkenését hazánkban, — ugy nem habozhatunk minden erőnkkel oda hatni, miszerint ezen gazda-osztály életkörüéhez s gazdálkodási üzletének terjedelméhez mért ismeretekkel felruháztassék.

Tudtunkkal, a földmives-osztály gazdasági oktatására jelenben két iskola szolgál, u. m. I. a z e l e m i i s k o l a (népiskola) van erre rendelve, a mennyiben a népiskolai törvények a mezőgazdaságnak részleges oktatását is felkarolják; és II. a g a z d a s á g i i s k o l a (földmives iskola) van szervezve; a mely nemcsak az 1—2 igafogatos gazdasági üzletkezelőnek szükségelt elméleti s gyakorlati oktatására, hanem a napszamosok és gazdasági cselédeknek jó munkásokká való átváltoztatására is van hivatva. A mi ezen gazda-osztály gazdasági oktatásának a népiskolákban eszközlését illeti, ezzel már ma mindenki tisztában van, hogy ez uton földmives gazda-osztályunk gazdasági oktatása el nem érhető.

Az elemi iskolákról nincs mit szóljunk, mert ezek sokkal kisszerűbbek, hogysen valami nagy haladást lehetne

feltüntetni a gazdasági ágak tanulásában. A mi a földmives iskolai intézményt illeti, erre nézve máris konstatálható az, hogy a nép, a földmives iskolába alig küldheti gyermekét, mivel: a földmives iskolába csak 17 éves korban vétetnek fel a tanulók, holott a gyermekek 12 éves korukban jutnak ki az elemi iskolából s ez időtől 17 éves életkorukig az elemi alapismereteknek nagy részét elfelejtik s egészen elparlagosodva jutnak a földmives iskolába. Nemkülönb az is tény, hogy 12 éves korától 17 éves koráig inkább nélkülözne a szülő gyermekét, mint 17 éves korában; ezen korban a földmives gazda fiát nem nélkülözheti kis gazdaságában s épp ez okból a legnagyobb rész, fiát el sem küldi a földmives iskolába. Törvénnyel ki lehet mondani valamit, — de mit ér, ha az élet kineveti azt!

Ez okból nagyon is kívánatos lenne egy oly gazdasági szakoktatási intézmény létesítése tekintetében határozatot hozni, mely csak télen át nyújtja az oktatást 15 éves korától 20-ig, a midőn a földmives osztály gyermeke a szülői gazdaságban könnyen nélkülözhető. Ellenben az elemi iskolát végzettek hosszabb időn át járathatók a földmives iskolába, — a nagyobb szabásu kurzus azonban csak a 15-dik évnél kezdődnek el.

Az sem tagadható, hogy a gazdasági ismeretek terjesztésére nagyban befolyhatnak a hoz értő férfiak által tartott felolvasások is. Hogy egyes vidékek jelesebb és sikerrel működő gazdái már magukban véve eleven, buzdító például szolgálnak az egész környéknek, ez régen tapasztalt dolog; — mennyivel fokozódnék a hatás, ha ők a jó példa erejét azontul is még buzdító s értelmező szavakkal támogatnák, ha a saját üzletükben tapasztalt jó eredmények okait és tényezőit bővebben megmagyarázva, a követésre hajlandóknak további tanács és utasítással szolgálnának és gazdag tapasztalataikat termékenyítő maggyanánt a nép közt elhítenék.

Ezenkívül még tetemesen fokozhatják üdvös működésöknek eredményeit, ha előadásait, illetve figyelmeztetéseiket oly tárgyakra is kiterjesztik, melyek — bár közvetve — a földmivelő gazdák javát előmozdítják: például, ha arra buzdítják hallgatóikat, hogy falusi gazdasági kaszinót létesítsenek, néhány jó szaklapot jártassanak, kis gazdasági könyvtárt létesítsenek; továbbá, ha figyelmeztetik őket az élet-, tűz- és jégbiztosítás fontosságára; cséplő és gabonatisztító gépek közös bevásárlására, vagy jobb tenyészállatok közös beszerzésére s általában a szövetekezés és társulás számos előnyeire a gazdai üzlet keretén belül is.

Kolozsvár.

Ürmössy Lajos.

A takarmányrépa téli eltartásáról.

Gazdasági közleményeink irásánál nem akarunk okvetetlenkedni; nem akarjuk megtámadni a régit, csak azért, mert régi; és ajánlani valami mást, csak azért, mert újabb. Éppen ezért nem habozunk kimondani, hogy a takarmányrépát a régi módon, száraz pinczében teletetni, mindenek-

fölött a legjobb eljárás, ha van elegendő száraz pinczénk. Ámde nagyon sokan vannak, kiknek pinczéjük vagy vizes, vagy egyéb terménnyel töltetik meg; másfelől pedig örömmel kell konstatálnunk a takarmányrépa-termelésnek évről-évre nagyobb mérvű terjedését. És ez nagyon jól van így, mert a takarmányrépa-termelés mérvének emelkedése után a következményeknek hosszú láncolata jó, melyeknek fő pontjai: több és jobb trágya; több és jobb gabona; több tiszta jövedelem.

A répa téli eltartásánál két, egészen ellentétes célra kell törekednünk: hogy se meg ne fagyjon, sem pedig a túlságos melegség miatt ki ne csirázzék. Itt leginkább fontos eltalálni az arany középutat, mert a répa épen úgy a fagy, mint a kicsirázás folytán többé-kevésbé értéktelenné válik; és annival fontosabb, mert a modern gyakorlati takarmányozás szerint, szarvasmarháinknak ma már nem a tél elején adjuk a répát, hanem a tél végére hagyjuk azt, hogy a téli száraz ételekről átmenetet képezhessen a tavaszi zöld takarmányokra. Szükséges tehát, hogy répánk téli eltartására a legnagyobb figyelemmel legyünk s ezen tekintetben kiválóan ajánlhatom azon eljárást, melyet Stephens nyomán ma már nagyon sok magyar gazda is gyakorol s így nem is új dolog. Ezen eljárás a következő:

A répa összerakására olyan helyet választunk, mely kissé emelkedett, vagy teres; mélyedésbe, gödörbe nem szabad rakni, mert szükséges, hogy a telepről a viznek szabad lefolyása legyen. A kiválasztott helyre, észak-déli irányban, egymástól 2 méternyi távolra, kalangya-karókat ütünk föl, úgy, hogy a karók állása teljesen egyenes vonalt képezzen. Ekkor megkezdjük a répa lerakását; olyformán, hogy a halom széle a karóktól mindkét oldalra másfél méternyre legyen s a halom oldalai is teljesen egyenes vonalban haladjanak. A halom oldalaira a répát — mindkét oldalon egy-egy ügyes munkás által — egyenkint, kézzel rakatjuk, oly módon, hogy az oldalfalak mind összébbrakotván, 2 méter függélyes magasságban és épen a felállított karóknál, összeérjenek s így 2 méter magas és 3 méter széles alapu szabályos prizmat képezzenek. A karóknak a prizma éléből kell kinyulni. A halom rakásánál a kézzel rakott oldalfalak közé a répát kosarakkal töltjük, számba sem véve, ha egy egy répa megsérül vagy megcsönkul, mert a szobából gazdálkodó theoretikusoknak azon állítása, hogy a megsérült répa a halomban megromlanék, a gyakorlat által épen nem igazoltatik. A ki azonban szereti a pedanteriát és nem sajnálja a négyszer annyi kiadást, rakassa az egész halmot egyenkint s a megsérült répákat ne rakassa a halomba. Haszna ugyan semmi sem lesz ebből, de legalább — theoretikus hire lesz.

A halom összerakotván, ennek élén, a karók körül 50 cm. magas vessző, zsup-szalma vagy törökbuzakóró nyálábot kötünk s ekkor az egészet beterítjük szalmával, olyformán, hogy a szalmaréteg a halom alján, köröskörül mintegy arasznyi magasságban, 15—20 cm.; ezenfelül pedig mindenütt 10—15 cm. vastag legyen. Vékonyabb legyen a

szalmaréteg, ha a halmazáskor enyhe időjárás van; vastagabb, ha az időjárás hideg. Most a szalmaréteg szélétől köröskörül 40 cm. távolságban árkot ásunk s ebből a nyert földdel a halmot, alulról fölfelé haladólag, belapátoljuk, de csak oly vastag rétegben, a mennyi a szalmát teljesen elföldi. A földet mindenütt jól lelapátolva, az ároknak legmélyebben fekvő részén kivágást csinálunk, hogy a víz lefolyhasson s ezzel a halmot egyelőre így hagyjuk.

Ismétlem itt, hogy a karóknak a halom éléből kell kinyulni, a föld pedig oly vastag rétegben lapátolandó a halomra, hogy a szalma sehol se látszódjék. Az előbbi azért fontos, hogy a répa kigőzölgése mindkét oldalról szabad nyílást találjon; utóbbi pedig azért, nehogy a kinyuló szalmaszálak az esőt vagy hólevet a halom belsejébe vezessék.

Midőn az erősebb hidegek beállnak, rendszerint november vége táján, még egy második réteg szalmát terítünk a halomra s ezt, az árok mélyítésével, az előbbi módon beföldeljük. Ezzel a répa elrakása be van fejezve és ha az irtak szerint jártunk el s különösen ha figyelünk arra, hogy a szalmaréteg enyhe időjárásnál vékonyabb, hidegnél vastagabb legyen és hogy az erős hidegek beállta előtt a második befödést ne alkalmazzuk: répánk a lehető legjobban fog telelni és sem meg nem fagy, sem nagy mérvben ki nem hajt.

Elérkezvén a répa-takarmányozás ideje, a halomnak déli végét, lehetőleg a déli, enyhébb órákban megbontjuk; a repából néhány napra való készletet kiveszünk; a halmot pedig, lenyomtatott szalmával megint becsináljuk.

Ugyanezen eljárást követhetjük a pityóka téli elrakásánál is, melyből ha csak egy-két szekérenyi kisebb készletünk van: a halmot nem prizma alakban, hanem gulákba rakjuk.

(Sz. N.)

Szent Királyi Árpád.

A sárkányi kiállítás *)

A fogarasmegyei gazdasági egyesület egyik teendőjéül tűzvéni ki évenként váltogatva gazdasági kiállítást rendezni a szolgabírói járások székhelyén, a jelen évit szeptember-hó 23-án, Sárkány községben tartotta meg. Az ilyen kiállítás inkább csak járási gazdasági kiállításnak nevezhető s célja bemutatni azt, hogy minő lábon állanak gazdasági viszonyaink, minő haladás észlelhető egy-egy vidéken, hol és minő irányban működjék gazdasági egyesületünk közgazdasági viszonyaink fejlesztése érdekében, kézzel foghatólag mutatva be a lakósságnak: mit teszen egy-egy haladni akaró, s mit tehetünk erős akarattal valamennyien.

Nem könnyű feladat belevonni a konservatív földművelő népet az ilyen munkába s a kik a mai anyagi világban önzetlenül fáradoznak egy ilyen kiállítás rendezési munkálataiban, méltó elismerés és hálára kötelezik a lakósságot.

Egyesületünk kevés anyagi erővel rendelkezik, mert a csekély számú tagoktól nehezen beszédhető tagsági ille-

*) Fenti tudósítás hozzánk október-hó 9-én érkezett.

téken kívül nem számíthat másnemű bevételre, miután a kért állami segély ügyében még eddigelé választ sem kaptunk, hogy ez évre megnyerhetjük-e, vagy nem? s így vajmi kevés jutalomdíjat tűzhattünk ki, a mely által vonzó erőt gyakorolhatnánk a kiállításon való részvételre. Annál több elismeréssel adózunk a rendező bizottságnak, hogy sikerült oly kiállítást létesítenie, a mely fölülmulta minden várakozásunkat.

A kiállítás három főrésztre osztatott, u. m. állat-, gazdasági és kertészeti termények, végre háziiparcikkék kiállítása, ezenkívül rendeztetett szántás verseny és lófuttatás is.

Vasárnap és szép idő lévén, nagyszámu látogató volt s a Fogarashól érkező vendégeket (elnök Horváth Mihály megyei főispán urnak szomorú családi viszonyok miatt történt távollétében) alelnök Rottler József ménes uradalmi igazgató és Gramoiu Dániel alispán urral élükön, lovas banderium kísérte be a határszéltől a község végében fölállított diszkapuig, hol Popeneciu Jakab h. főszolgabíró, Krafft Károly ev. luth. lelkész és Longa Péter román lelkész magyar, német és román üdvözlő beszédekkel fogadták. — Az iskolahelyiség előtt Gróf de la Motte Arthur kiállítási bizottsági elnök hasonlóan üdvözlő beszéddel fogadván egyleti alelnök urat, ez az ilyenmű kiállítások fontosságát fejtegetve, hosszabb hazafias, lelkes hangú beszéddel megnyitotta a kiállítást, mely után 13 csoportra osztva, megalakított a bíráló bizottság és megtörtént a bírálat, mire a szokásos közebed következett, melyben 102 vendég vett részt, a szebbnél szebb pohárköszöntőket éljen! hoch! sa traiasce felkiáltások fogadták.

Az állatkiállításon kiosztatott 18 pénzjutalom és 19 drb dicsérő oklevél a következőknek: Gráf Lőrincz, Grosz Mihály, Roth János, Lin Márton, Pfaff Mihály, Lin János, Kerekes János sárkányi, Juon Stoica András alsó-veniczei, Ovesa Jákob, Bucur Mitru Bobolya felső-veniczei, Nicolai Jákob, Halmágyi György, Olgyay Károly, Juon Áron Dima, Sámuel Dávid gridi, Pap György alsó-kománai, Nicsuj Jákob felső-kománai, Andron Niciu, Áron Dissoi, Boér György, Chiurnicza Miklós kucsulátai, Popa Alexander, Comordicea György persányi, Fedák János, Muntean György, Bursan György, Szász Jákob, Raicu Miklós ó-sinkai, Dávid Nastea új-sinkai, Dumitru Neagoi alsó-visti, Dávid Stezerój gridi, Danhammer János mundrai lakosoknak és Ohába községének, a kik közül Olgyay Károly és Chiurnicza Miklós különböző állatokkal 3 -- 3 díjat nyert.

A gazdasági és kertészeti növények csoportjánál kiosztatott 3 pénzjutalom és 19 oklevél; a háziiparcikkéknél 5 pénzjutalom és 27 oklevél; a kézműipartárgyaknál 2 pénzjutalom és 3 oklevél; a versenyszántásnál 2 drb váltó-vas-éke és 3 pénzjutalom; a lófuttatásnál 4 pénzjutalom.

Leggazdagabb volt a háziiparcikkék kiállítása. Lát-szik, hogy e vidéken jól ki van fejlődve a vászon és gyapju szövészet; a varrás és himzés oly fokon áll, hogy még a magasabb műizlést is kielégíti. A terményeknél azonban

észrevehető, hogy a sárkányi hires len néhaivá lett; a mint mondják, az olcsóbb pamut kiszorította s nem fizeti ki magát többé a lentermelés. Azt hiszem, a tulajdonképi oka az, hogy a kikészítésnél nem tudnak versenyezni a műáztatók és törő-gépekkel s mert házilag több munkával és költséggel sem képesek a mai kor követelményei szerint elkészíteni, azért nem fizetik többé oly jól, s ez az oka a termelés hanyatlásának. Ha a régebben tervezett műáztató Sárkányban létesítették, megint visszanyerné a sárkányi len régi jó hírét. —

G. S.

Regaleügyi mozgalmak.

E czim alatt röviden közölni fogjuk mindazon fontosabb mozzanatokat, melyek az italmérési jog megváltásának életbevágó kérdésében általában, különösen pedig egyletünk emlékiratára vonatkozólag előfordulnak, úgy hogy t. olvasóink ez ügyben teljesen tájékozva legyenek.

— Kis-Küküllő megye törvényhatósági bizottsága szeptember-hó 27-én tárgyalta egyletünk emlékiratát az állandó választmány véleménye alapján, mely szerint „az ott felfejtetteknel fogva s különben is azon meggyőződésben, hogy a regale megváltásáról kidolgozott kormányjavaslat érvényre emelés esetén kártalanítási intézkedéseiben és annak is főleg azon részeiben, mellyel a kárpótlás értékcsökkenés alá eső állampapirokban, tehát a teljes és tényleges értéknek meg nem felelő módon szándékolatik eszközöltetni, az erdélyrészi regaletulajdonosok nagy anyagi romlását idézné elő, indítványozza, hogy az előadott emlékirat hasonlóan felterjesztéssel pártoltassék, kiemelvén a felirat rendén, hogy a kidolgozott törvényjavaslat vagy egészben vonassék vissza, vagy pedig mindazon követelések vétessenek komoly számításba, melyek ama javaslattal szemben a regale-tulajdonosok részéről jogosan fennállanak. — —

— Maros-Vásárhely sz. kir. városának közgyűlése szeptember 29-én foglalkozott emlékiratunkkal és kimondotta, hogy a tanács bizassék meg egy külön a képviselőházhoz intézendő feliratszerkesztésével, melyben a város érdeke kellő világlatban feltüntetve és hangsúlyozva legyen, hogy megváltási kulcsul a valódi érték megállapítása végett a szabad bizonyítás engedtessek meg. — —

— Alsó-Fehérmegyében az október 4-én tartott megyei gyűlés napirendjére került az ügy; a midőn is a mi „kitűnő” emlékiratunk mellett Pávay Vajna Eleknek hasonló szellemű indítványa és a megye legkiválóbb birtokosai és testületeinek képviselői által beadott indítvány mellett a Török Bertalan főjegyző által szövegezett felirat vétetett tárgyalás alá s egyhangú elismeréssel el is fogadtattott: a pénzügyministerhez tekintetbe vétel, a törvényhatóságok és képviselőkhez pedig pártolás végett megküldetett. A felirat csatlakozik az erdélyi gazdasági egylet emlékiratához és kiváltképen a következő pontokat hangsúlyozza, melyeket rövidítve közlünk:

I. Osztjuk azon nézetet, hogy az italméresi jogok egyoly sérthetetlen tulajdont képeznek, mint bármely más javak. — A különböző vidékek több évi kimutatásai igazolják, hogy az italárulási jövedelem általában emelkedőben van.

Épen ezért a jövedelmi átlag kiszámítását az 1882—1887. évekre óhajtjuk kiterjeszteni, miután ezen időszak jövedelme a jelenlegi értékre nézve elég biztos alapul szolgál.

II. Váltassék meg a regale mindenütt, akár volt rendezve, akár nem; akár volt használatba véve, akár nem.

III. A megváltás alapjául elfogadjuk, de nem kizárólag, a jövedelmi adót; — a hol pedig adó nem fizettetett, a megyebeli összes regalék adózás szerinti jövedelmének a községi lakosok lélekszámára eső átlaga szerint nyujtassék kárpótlás. — Azon kivételekre nézve, melyek szerint a kárpótlás az adózásra bejelentett jövedelem átlagánál kisebb, vagy nagyobb mérvben állapítandó meg, — teljesen csatlakozunk az erdélyi gazdasági egyesület emlékiratában a törv. javaslat 3. §-hoz ajánlott igen méltányos és helyes módosításokhoz, különösen kiemelyén azon javaslatot is, miszerint: „ha a regale-jogosult hitelt érdemlő adatokkal be tudja bizonyítani, hogy az 1882—1888. évek alatt létrejött arányosítás a korcsmajog jövedelmezőségi viszonyait megváltoztatta, — akkor csak is az ezen jövedelem-változáson innen eső idő vétessék aránykiszámítási alapul.“

IV. Elfogadván általánosságban a jövedelmi adót a tiszta italárulási jövedelem kiszámítási alapjául, másfelől pedig igazoltnak látván a regale-jövedelemnek egy tulajdonos kezében való egyesítése folytán természetes következményü emelkedését, — a törvényjavaslat azon intézkedésének, miszerint az italméresi jog-jövedelméből 20%^o kezelési költség czimén levonassék, határozottan ellene kell mondanunk.

Miután az állam legnagyobbbrészt a regale-birtokos, nem pedig az italárulási jogbérő által nyert tiszta jövedelem után számítja a váltságot s ennél fogva már az ilyen módon nyert valódi érték-többlettel is nevezetes jövedelemhez jut — ilyen, csak a nyers jövedelemnél igazolható, levonásra sem méltányossági, sem pénzügyi okok nem kényszerithetik.

V. A mi az alsó-fehérmegyei községek által a bérlet után hasznosított u. n. közös 3 havi kurta korcsmárlási jog-jövedelmét illeti, — ez szintén a többi birtokosokra nézve érvényesítendő eljárás szerint lenne megváltandó és a jelenlegi gyakorlatnak megfelelőleg, a politikai község tulajdonába volna adandó vármegyei törvényhatósági ellenőrzés mellett.

VI. Különös figyelmébe ajánljuk Nagyméltóságodnak az ugynevezett nemes városok kiváltságos polgárságának italárulási jogát. Ezen városokban az italméresi jog egyik vagy másik ága ma sincs haszonbérbe adva, hanem a város bekebelezett nemes polgársága gyakorolja.

Ily esetekben a megváltásnak nézetünk szerint csak egyetlen egy törvényes alapja lehet s az a valósággal befizetett állami fogyasztási adók mértéke.

Azon városokban tehát, hol valamelyik italárulási jog ez ideig haszonbérrelve nem volt s így a törvényjavaslatban tervezett jövedelmi adóalap hiányzik; vétessék ott a megfelelő állami fogyasztási adó alapul a jövedelmi adó helyett, mely annak bizonyára megfelel s az 10-el szorozva képezze az egy évi jövedelmet, a melyből a megváltás tőkéje a többi italméresi jogok megváltási analogiája szerint kiszámíttatván, utaltassék ki a jelzett városok nemes polgárságrészére. — —

— Maros-Tordamegye octoberhó 5-én tartott közgyűlésén Szientiványi Kálmán bizottsági tag szólt fel hosszasan a tervbe vett megváltási javaslat ellen, de indítványát a többség mellőzvé, a főjegyzőnek már kész feliratát fogadta el, mely az erdélyi gazdasági egyesület emlékiratához csatlakozik. Részletes tudósítás hiányában ennyire kell szorítkoznunk. — —

— Kolozsvár sz. kir. városának october 12-iki közgyűlésén Szvacsina Géza tanácsos terjesztett elő felirati javaslatot, melyben a „hazafias megnyugvás“ után nyomban a „komoly aggodalom“ következik!! Szerző alaposan mutatja ki, hogy a törvényjavaslat változatlan elfogadása folytán a város évente 75,000 frnyi jövedelem-vesztéseget szenvedne s azt kéri; hogy a városokra nézve egyáltalában a legközelebbi bérbeadás vagy másnemü értékesítés adatai alapján történjék a megváltás; sőt tekintetbe véve a folytonos emelkedést, a következő kérelemben egyesíti óhajtásait: „Méltóztassék (a minister) az italméresi kisebb kir. haszonvételek megváltása iránti törvényjavaslatban kegyes intézkedést tenni aziránt, hogy a törvényhatósági joggal felruházott városok regaléjának megváltásánál ne az 1882—1886-dik évi járadék-adón alapuló átlagos jövedelem, hanem tekintet nélkül a járadék-adóra, a költségvetés és zárszámadás alapján megállapítható legutolsó évi tényleges jövedelem vétessék kártalanítási alapul és a tényleges jövedelemből kezelési költség czimea levonás csak akkor és ott eszközöltessék, a hol az tényleg felmerült, a mennyiben azonban hitelt érdemlő adatokkal a kezelési költségek mennyisége kimutatható, csak a tényleges kezelési költségek vétessenek levonásba, végül a városok, tekintettel a jövőben elveszített érték-növekedésre, a kártalanításnál a tényleges jövedelem 20 százalékának fokozásával kárpótoltassanak.“

A felirat egyébként sem az erdélyi gazd. egyesület által indított nagymérvü mozgalomról, sem a várossal is pártolás végett közölt emlékiratról egy szóval sem emlékszik meg!

A közgyűlés a feliratot, a 20%-nyi fokozás kivételével, indokainál fogva magáévá tette s annak benyújtására polgármesterét és több kiváló egyénét küldöttségül fel is kérte. —

Kérő szó az erdélyi részek szülőbirtokosaihoz.

Ha e helyen is főlelem gyöngé szavaimat, tekintsek azt tisztelt ügyfeleim, szólószársaim annak a hozzá-

férhetetlen, — meggyőzhetetlen fylloxera-rémnek, a mely ijesztő mérvben fenyegeti Erdély szőlészetét is, — a nem eléggé erélyes intézkedések következtében, hunyt szemmel nézik hazarészünk törvényhatóságai (tisztelet az egy pár kivételnek) miként hordják szét Erdély területén, az anyaország fylloxera-lepte vidékeiről az enniivaló szőlőt, — a mellyel pedig éppen oly biztosan elhurcolható — szőlőlevél-mentesen is — a baj, mint e növény bármely más részével. Hideg közönnyel engedik meg még ma is, — hogy — ugy kéz alatt — csempészetek történjenek, — a miért főképp postabivatalaink vonhatók kérdőre s nem tekintik meg, mekkora felelősség háruland fejeikre, a midőn e rém, a még eddig fylloxerától teljesen szűz Erdélyrészünkben is fölütendi fejét.

Jól tudják olvasóink, hogy — már csak Magyarországon — megközelíti az ezret azon községek száma, melyeknek szőlői fylloxerával telvék, vagy éppen már tönkre is tétettek. S éppen oly bölcsen tudják azt is, hová e piczike gyök-tetű beteheti lábát, nincs eset rá, hogy az összes meglepett területeken lévő tőkék kipusztítása nélkül sikerült volna s illetőleg sikerülne a baj meggátolása, eltávolítása. —

Oly ijesztő mérvben pusztit és közeledik e kis haszontalan felénk, hogy a ki csak legkevésbé is tájékozott ennek teljesen megsemmisítő viselkedése felől, igyekszik módját ejteni, hogy vidéki testületekké, bizottságokká alakulva, mindent elkövessenek arra, hogy drága hazarészünk szőlészete s evvel igen jó hirben álló borászata megvédessék.

Kissé talán későcskén jövünk esdő szavunkkal, — mert már maholnap leszüretelünk s így a szőlőszállítás is csökken; de hisszük, hogy értesült olvasó közönségünk — napilapjaink útján — azon mozgalmakról, melyeket ez irányban — itt Kolozsvártt — az augusztus 19 én tartott első értekezletünk óta — igen szép sikerrel kifejtettünk.

Igen, jelzett napon alakult meg — e sorok írója kezdeményezése folytán — a kolozsvári „fylloxera behurcoltatása ellen védekező bizottság“, id. Bodor Pál elnökké, Szentgyörgyi Lajos előadó alelnökké és Aranka Károly jegyzővé való fölkérésével s tartott még nyilvános összejöveteleket sept. 23. és okt. 7-én, mindannyiszor igen szép számú ügytárs érdeklődése mellett.

Főiratot intéztünk az Erdélyi Gazd. Egylet, — valamint városi hatóságunk útján a Minisztériumhoz s habár mind ez ideig késik a várva várt válasz, talált Albach Géza — e téren is kimagasló kir. tanácsos — polgármesterünk (1880—5693 sz. a.) olyan miniszteriális körrendeletet, a melynek kapcsán sikerült, hogy egyáltalában az erdélyi területen kívül eső vidékekről behozandó szőlők szállításának megakadályoztatását elrendelhesse. —

Képzeltetik ügytársaink, mily sensatiós helyzetbe hozott ez eltiltó rendelet sept. 29-én, nehány, az ügyvel nem sokat törődő szőlőszállítót — s hogyan futottak föl s le s panaszkodtak, hogy már most miként éljenek meg

ők és kundsajtjaik, a megszokott külső szőlő nélkül; de a vihar már jóformán lecsendesedett s szépen hozatják és fogyasztják az addig számba sem igen vett Fejérvár, N.-Enyed, Aivincz, a mi hegyaljánk — Mezőség — és saját belső kertjeink és szőlős hegyeink talán még sokkal szebb és finomabb csemege szőlőfajait.

Nem is vagyunk teljességgel rászorulva, hogy túl keressük a szükségeltő szőlőmennyiséget és minőséget; mert bőviben vagyunk mi ennek; de igenis véghetetlenül óhajtható, hogy a midőn édes hazánk tulsó részének maholnap összes szőlői inficziálva s illetve letarolva lesznek, mindent elkövessünk arra, hogy Erdély szőlészetét, — a mennyiben csak véges halandóktól telik, megvédjük; s hogy majd a midőn nem lesz már mit pusztitnia ez irtóztató rémnék, tőlünk Erdélyiektől plántálhassák újra tullakó testvéreink, az egykor áldott, — s már-már csaknem egészben rommá vált területeket.

Hogy mi teendő vár reánk erdélyiekre, ily helyzetünkben, affelől jövő alkalommal mondom el nézeteimet, kérve előre is, hogy minél többen gondolkozzunk erdélyrészi szőlészetünk megmentéséről.

Mindenek előtt pedig nagyon megfigyeljük s illetve megfigyeltessük Erdélyszerte, gyanusnak vélt szőlőterületeinket, gyűjteményeinket, hogy a mennyire csak lehetséges; tultehessük magunkat még a kétségeskedéseken is. —

Szentgyörgyi Lajos.

A gyümölcsfák őszi ültetése.

A legtöbbben azon véleményben vannak, hogy a gyümölcsfák ültetésére legjobb idő az őszi, és mégis sokan a tavaszra várnak e munkával. A szelidebb éghajlatú vidékeken sok körülmény szól az őszi ültetés mellett, de északibb tájakon, hol a tél hirtelen köszönt be, sokkal alkalmasabb erre a tavasz.

Nálunk azonban a legtöbb vidéken az ősz hosszú, a tél csak lassan következik be, s ilyenkor van az évnek a legszebb része: a vén asszonyok nyara. Ezen időszakban a talaj legalkalmasabb állapotban van a munkálásra, mert még nem vesztette el melegségét s nemcsak könnyebben munkálható meg, de legjobb állapotú a gyökerek befogadására. Egy fát sohasem szabad karónak venni, melyet bármikor és bárhol a földbe üthetünk; a fa akkor is él, mikor leveleit már elhullatta s ha gyökerei a földbe jutnak, ezek még télig bizonyos növést tesznek. A felszedéskor csinált sebek még ősszel gyógyulni kezdenek s gyakran új gyökrostok is képződnek, melyek tavasszal hamar gyógyítják a sebeket.

Ősszel a faiskolában nincs annyi dolog, mint tavasszal s a mellett a faiskolák ősszel nem adnak el annyi fát, miért is ilyenkor jobb csemetékhez juthatunk. Az őszi favásárlás ellen csak azon kifogást lehet felhozni, hogy a kertész kénytelen a fákról a leveleket leszedni. Ez azonban nem sok bajt okoz, feltéve, hogy a kertész érti a mesterséget. Nálunk ugyanis ugy áll a dolog, hogy a levelek meg-

érésük után még pár hétig a fán maradnak, míg egy vihar le nem veri őket. Ha a levélszedés ilyenkor hajtatik végre, semmi kárt nem okoz a fának.

A fának jó ültetéséhez szükséges, hogy a föld szoros érintkezésbe jöjjön a gyökerekkel, két gyöker ne érintse egymást; de minden gyökrostot föld vegyen körül és légürök ne maradjanak köztük. Ezt nem lehet elérni lábbal taposással, de kézzel kell a gyökerek közé a földet elosztani.

Az ősszel ültetett fák töve körül csináljunk egy-egy lábnyi, vagy magasabb töltést s ennek oldalát készítsük lehetőleg meredekre. Ezen töltés erőt ad a fának a szelek ellen, védelmet nyújt a gyökereknek a fagy ellen és távol tartja az egereket, melyek a fiatal fákat annyira háborgatják. Az így feltöltött fának semmi szüksége sincs karókra. Karókra különben heves szelek által látogatott vidékeken sokszor van szükség. Midőn a fának megástuk a gödröt, verjük le a karót és aztán állítsuk be a fát és szedjük rendbe gyökereit. Ha a fa elültetése után verjük le a karót, sok gyökeret tönkre tehetünk. — (G. É.)

A magyar jelzáloghitelbank működése.

A magyar jelzáloghitelbank october 4-én Kolozsvártt képviselőseget állított fel, mely Báró Mannsberg Sándor vezetése alatt és az erdélyi gazdasági egyesület által ajánlott bizalmi férfiak, névszerint: Szabó József, egyesületi alelnök; Báró Jósika Sámuel; Sigmond Dezső, Bokros Elek országos képviselők és Dr Berde Áron egyetemi tanár közreműködése mellett folytatja munkásságát. A nevezett bizalmi férfiak a felajánlott ingatlanok értékének megállapítására adnak véleményt. A képviselőség helyisége a középútczában lévő harminczad-épület földszinti részén van s hivatalos órákat az expositura naponként 9-től 2 óráig tart. Működési köre, miként az a szétküldött körirathban is fel van említve, az összes erdélyi részekre kiterjed. Kölcsönököt ad első helyű bekebelezés feltétele mellett földbirtokra és nagyobb városokban fekvő házakra 4½ százalékos záloglevelekben, melyeket az intézet a napi árfolyam arányában leszámítol. Az intézettől csak törlesztési kölcsön nyerhető, még pedig a földbirtokra 42 és fél évre s ez esetben tőkétörlesztéssel és jutalékkal együtt 5-65 százalék, az az minden névértékű 100 frt után 5 frt 65 kr.; — házra pedig 36 évi törlesztés mellett 6%, az az minden névértékű 100 frt után tőkétörlesztéssel és jutalékkal együtt 6 frt fizetendő. A kölcsönt igényelő közönség szóval vagy levélben az expositurához intézett megkeresésre minden irányban kimerítő felvilágosítást nyer. A kölcsönvevőnek nincs közvetítőre szüksége, hanem maga elintézheti az ügyletet. A birtokon vagy házon fekvő előző terheket maga az intézet fizeti ki, illetőleg convertálja a megszavazott kölcsönösszegeből úgy, hogy ez által zálogjoga első helyre jut. —

A bor erjedése.

Ha 13—14° C. hőmérsékletű mustot magára hagyunk, úgy rövid idő multán beáll az erjedés, mely csak lassan

halad előre. Minthogy az erjedés folyamata alatt hő szabadul fel, a must hőmérséke a hordó nagyságához, illetve az erjehelyiség hőfokához képest növekedik. A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy a must erjedése csak akkor lesz élénkebbé, ha hőmérséklete 20° C.-ra emelkedik. Ha a frissen sajtolt mustot azonnal 20° C.-ra melegítjük fel, erős erjedésbe jön s rövid idő alatt teljesen kiejed; az így nyert fiatal bor rövid idő alatt megtisztul s gyenge utóerjedés után gyorsan érik. Mindezen előnyöket azáltal érhetjük el, hogy a mustot a körülmények szerint felmelegítjük azon hőmérsékletre, melynél az erjedés legélénkebb s legteljesebb lesz, miért is a kistermelőnek is nagy gondot kellene erre fordítani. A must felmelegítése alként történhetik, hogy egy részét 30—40 fokra hevítjük s a többivel elegyítjük; vagy pedig egy a mustba állított tekervényes csőbe meleg vizet töltünk s ezt addig folytatjuk, míg a must kellő hőmérsékre nem melegedett fel. Hogy a must hőmérséke állandó maradjon, az erjesztő kamarákat is 18—20° C.-ra kell felmelegíteni; de ha a mustot magát nem is hevítjük, már az erjesztő kamarák fűtése is igen kedvező befolyással van a must erjedésére. — Sz. b. és g. lap.

Gyümölcsészeti értesítés.

Van szerencsém a gyümölcsészet iránt érdeklődő hazámfiat, különösen pedig kezdő gyümölcsész-társaimat hazafiui tisztelettel értesíteni arról, hogy a gyűjteményemben meglevő gyümölcsfajokról, melyeket „Gyümölcsészeti vázlatok” czimű munkámban bőven megismerttettem, még csak a jövő tavaszi ojtáshoz szolgálhatok ojtó-vesszővel. — Jövő évben már kiesik kezemből a mező-kovácsnézi gyümölcsstelep; mert a magas kormány eladta örökáron azon kincstári birtokrészletet, melyen e telepet alapítottam s 26 év óta, a haza javára, szeretettel ápoltam, gondoztam.

Hogy mindenkit idejében kiszolgálhassak ojtóvesszővel kérem a megrendelést tél kezdetéig megtenni nálam; mert a későn, tavasz felé érkező megrendeléseket idő hiány miatt nem lehet többé teljesítenem.

Hazai gyümölcsészetünk érdekében tisztelettel kérem a lapok t. szerkesztősegeit, hogy becses lapjukban, a napi hírek közt, jelen értesitésemnek helyet juttatni kegyeskedjenek.

Kelt M.-Kovácsnézi (Csanádm.), 1888. sept. végén.

Bereczki Máté.

Rózsa-ójtványok megoltalmazása.

nem minden télen sikerül. Néhol zsúpszalmával szokás a koronát körülvenni, de ezen eljárásnak az a nagy hátránya, hogy ha a zsúpszalma beázik s reá következő éjjel megfagy, az esetben a rózsa koronája valóságos jéghegy közé jutott és biztosan elpusztul. Sokkal helyesebb azon eljárás, hogy a földig hajtott koronát az elfagyás ellen földdel fedjük be, még pedig olyformán, hogy a vékonyan beföldelt koronára

nagyobb cserépdarabot, vagy deszkából készített vályucskát vagy oly tárgyat teszünk, mely az esőviznek az ágakhoz jutását megakadályozza. Ha a befödött rózsák ágai közé víz hatol, akkor nemcsak annak megfagyása következhet be, hanem a tulnedvességtől a szemek megromlása vagy tavasszal a tulkorai kihajtás, mi nem kívánatos. Ha földdel fedjük be a rózsát vagy szőlőt, úgy a földhányás mindig élben végződjék és meredek falu legyen, hogy az esővíz lefuthasson az oldalán. A befödés csakis száraz időben és száraz földdel történjék. (E. É.)

Kigyóhagyma kiirtása.

A kigyóhagyma és más hagymaféle elterjedésének a szántóföldön gátat vehetünk, ha 1—2 évig kapás növényeket termesztünk az illető táblán; továbbá őszi szántás által, mely esetben a téli fagy soknak előli csiraképességét s ha még az őszi szántást disznókondával is járattuk, még biztosabb. A tavasszal felszántott fekete ugart is ha kigyóhagymás, legeltessük sertésekkel, mert ez által bárha teljesen czélt nem érünk is, de igen megkevesbitjük ezen kártékony gyomnak számát. —

Szőlőtermés eladás.

Az erdélyi gazdasági egyesület nagy-utczai szőlőjének termése folyó október hó 18-án, azaz Csütörtökön délután

3 órakor fog a helyszínen táblánkénti árverés útján a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés terhe mellett eladatni, mely árverésre a t. cz. venni kívánók ezennel tisztelettel meghívotnak.

Kolozsvárt 1888. október 13-án.

Az elnökség.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

Gazdasági műszaki iroda,

szesz, czukor és szeszgyárak berendezésére
Budapest (Köztelek).

Díjmentesen ad felvilágosításokat gazdasági szeszgyáraknak az új szeszadó törvény követelményei szerinti átalakítására és új gazdasági szeszgyárak létesítésére. Elvállalja bármely szeszgyári gép beszerzését, régi szeszgyárak rekonstrukcióját, új gazdasági szeszgyárak tervezését, építését és berendezését. Gazdasági czukorgyárak és sörgyárak létesítését.

Levél czím: Gazdasági műszaki iroda Budapest, (Köztelek). (16.) (5—10.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Árpa	Zab	Török buza	100 kilo		1 köbméter tűzifa	1 kilo marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j c z á r o k b a n												
Budapest	október 14	métermázsa	787	—	560	560	525	610	—	—	—	—
Brassó	október 12	hektoliter	520	370	290	290	170	380	180	110	250	36
Deés	október 9	"	475	425	400	—	250	680	420	180	320	28
Fogarás	október 5	"	435	—	235	—	138	380	180	100	200	26
Gyula-Fehérvár	október 6	"	500	450	350	—	180	350	300	180	240	32
Kézdi-Vásárhely	október 11	"	460	—	275	250	170	360	260	90	240	28
Kolozsvár	október 11	métermázsa	680	—	450	—	380	450	300	140	300	34
Maros-Vásárhely	október 11	"	650	525	520	480	429	488	220	140	280	32
Nagy-Szeben	október 12	hektoliter	470	350	330	320	180	390	170	100	300	31
Nagy-Várad	október 9	"	515	390	325	292	175	306	220	120	320	44
Sepsi Szt.-György	október 11	"	500	460	300	240	140	350	300	100	150	25
Szász-Régen	október 11	"	475	425	330	280	160	360	300	180	260	28
Torda	október 6	"	450	300	275	300	130	375	300	30	225	28

Nyomatott Gámán János örökösénél, közép-utca Minorita-épület.